NORAKSTS
Lieta Nr.A42252904
AA43-2830-09/6

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2009.gada 13.novembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja K.Krastiņa,
tiesneses I.Amona un L.Vīnkalna,

piedaloties pieteicējai *T.F.*,
atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvei *A.E.*,
tulkam *A.L.P.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *T.F.* pieteikumu par Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas izpilddirektora 2004.gada 29.novembra lēmuma Nr.3-07/IVP-04-1024-ap atzīšanu par spēkā neesošu un pienākuma uzlikšanu izdot *T.F.* nacistiskajā režīmā politiski represētās personas apliecību, sakarā ar *T.F.* apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas izpilddirektors 2004.gada 29.novembrī pieņēma lēmumu Nr.3-07/IVP-04-1024-ap (turpmāk – Lēmums) atteikt piešķirt *T.F.* politiski represētās personas statusu.

Lēmums pamatots ar to, ka atbilstoši likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajai daļai par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji, ja viņi izsūtīti piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā, bet *T.F.* neatbilst minētajiem kritērijiem.

[2] *T.F.* (turpmāk – pieteicēja) vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu un pienākuma uzlikšanu izdot pieteicējai nacistiskajā režīmā politiski represētās personas apliecību.

Pieteikumā (un papildu paskaidrojumos) norādīti šādi apstākļi.

[2.1] Pieteicējai ir tiesības saņemt politiski represētās personas statusu, kas cietusi no nacistiskā režīma. Likums „Par politiski represētās personas

statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" reglamentē pieteicējas statusu neatkarīgi no Latvijas Republikas pilsonības.

Turklāt ar starptautiski atzīstamu organizāciju – vācu federālā fonda „Atmiņa, atbildība un nākotne" un fonda „Saprašanās un izlīgšana" – lēmumu pieteicējai piešķirts tādas personas statuss, kas cietusi no nacistiskā režīma.

[2.2] Pieteicēja un viņas ģimene no 1942.gada 1.marta līdz kara beigām atradās Vācijā piespiedu darbos, kamēr viņus atbrīvoja Amerikas armija, un atradās rietumu okupācijas zonā līdz 1945.gada 20.jūnijam Brandenburgā, lēģerī N.226 „PFP", vēlāk tika izvesti uz Lietuvu un dzīvoja Viļņā. 1948.gadā pārcēlās uz Rīgu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots šādi.

[3.1] Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja nav bijusi Latvijas pilsone, kas ir priekšnoteikums politiski represētās personas statusa saņemšanai atbilstoši likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajai daļai.

Nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka neatkarīgi no Latvijas Republikas pilsonības neesamības viņas kā politiski represētās personas statusu reglamentē un tiesības uz to rada likums „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem".

[3.2] Rīgas dome ir pieņēmusi Lēmumu, ievērojot faktiskos un tiesiskos apstākļus konkrētajā lietā.

[3.3] Nav pamatota pieteicējas atsaukšanās uz Vācijas federālā fonda „Atmiņa, atbildība un nākotne" un fonda „Saprašanās un izlīgšana" lēmumiem, ar kuriem pieteicējai esot piešķirts tādas personas statuss, kas cietusi no nacistiskā režīma. Sarakstē ar pieteicēju fondi viņu informē par kompensācijas izmaksām un apmēru, kas pieteicējai pienākas saskaņā ar likumu par fonda „Atmiņa, atbildība un nākotne" dibināšanu.

Abi minētie fondi ir dibināti, lai realizētu un sasniegtu konkrētu mērķi, šajā gadījumā – nodrošinātu kompensācijas izmaksas spaidu darbos nodarbinātajām personām un citiem nacionālsociālisma upuriem saskaņā ar likuma par fonda „Atmiņa, atbildība un nākotne" dibināšanu.

Fonda „Atmiņa, atbildība un nākotne" darbības principi un rīcība nav vērsti uz politiski represētās personas statusa piešķiršanu, bet gan faktisko apstākļu konstatēšanu, kas būtu par pamatu pieņemt lēmumu par kompensācijas izmaksu privātpersonām, kas cietušas spaidu darbos vai no cita rakstura patvaļības nacionālsociālisma gados, tajā skaitā arī lemt par kompensācijas izmaksu pieteicējai.

Savukārt fonds „Saprašanās un izlīgšana" ir fonda „Atmiņa, atbildība un nākotne" sadarbības partneris, kas nepieņem patstāvīgus lēmumus.

[3.4] Nav konstatējami apstākļi, kas būtu par pamatu secinājumam, ka Rīgas dome ar Lēmumu būtu ierobežojusi vai jebkādā veidā aizskārusi

pieteicējas tiesības, kas noteiktas Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 1.pantā.

[3.5] Saeimas Juridiskās komisijas 2001.gada 4.decembra vēstulē izteikts tās viedoklis par likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" atsevišķu pantu interpretāciju (tajā cita starpā norādīts, ka likuma 4.panta pirmā daļa attiecas uz visiem Latvijas pilsoņiem, nedalot tos pēc tā, kad viņi iebraukuši Latvijā, ja tie tika represēti Latvijas teritorijā vai ārpus tās).

Kā minētajā vēstulē norāda Saeimas Juridiskā komisija, tās kompetencē neietilpst oficiālu likuma normu tulkojumu veikšana. Tādējādi Saeimas Juridiskās komisijas viedoklis nesaista tiesu un 2001.gada 4.decembra vēstulei nav dodama priekšroka citu pierādījumu vidū.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka pieteicēja ir Latvijas pilsone, par ko pieteicēja rakstiski paziņoja tiesai pirms lietas izskatīšanas. 2005.gada 28.augustā pieteicējai tika izdota Latvijas pilsones pase.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.oktobra spriedumu pieteikums noraidīts.

[6] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas kasācijas sūdzību, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Senāts) ar 2008.gada 10.aprīļa spriedumu atcēla Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 9.oktobra spriedumu.

Senāta spriedumā norādīti šādi apsvērumi.

[6.1] Tiesai konkrētajā gadījumā bija jāpārbauda, vai attiecībā uz pieteicēju pastāv tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi politiski represētās personas statusa noteikšanai.

[6.2] Atbilstoši likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajai daļai personai var tikt piešķirts politiski represētās personas statuss, ja tā atbilst tiesību normā norādītajiem nosacījumiem, proti, pirmkārt, personai jābūt Latvijas, Igaunijas vai Lietuvas pilsonim vai līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušajam un pastāvīgi dzīvojušajam iedzīvotājam, vai arī šo personu pēcnācējam (ar nosacījumu, ka persona nav iebraukusi Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), un, otrkārt, personai ir jāatbilst kādam no likuma 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem.

[6.3] Likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa neparedz ierobežojumu iegūt politiski represētās personas statusu personai, kas Latvijas Republikas pilsonību ieguvusi naturalizācijas kārtībā.

Līdz ar to Senāts atzina, ka apgabaltiesa nepareizi interpretējusi minēto materiālo tiesību normu, tādējādi pieļaujot Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 326.panta 3.punkta pārkāpumu.

[6.4] Atzīstot, ka pieteicēja nav uzskatāma par Latvijas pilsoni minētā likuma 4.panta pirmās daļas izpratnē, tiesa nav noskaidrojusi faktiskos apstākļus un nav vērtējusi jautājumu par to, vai pieteicēja atbilst kādam no 4.panta pirmās daļas punktos minētajiem nosacījumiem. Izskatot lietu no jauna, tiesai, vērtējot jautājumu par pieteicējas tiesībām iegūt politiski represētās personas statusu, jānoskaidro un jāsniedz juridisks vērtējums par to, vai uz pieteicēju ir attiecināms kāds no 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem, tostarp, vai pieteicēja bija izsūtīta piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

[7] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 19.novembra spriedumu pieteikums noraidīts.

[8] Ar Senāta 2009.gada 26.jūnija spriedumu, izskatot pieteicējas kasācijas sūdzību, nolemts atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 19.novembra spriedumu un lietu nosūtīt apelācijas instances tiesai jaunai izskatīšanai.

Senāta spriedums pamatots šādi.

[8.1] Administratīvā apgabaltiesa pareizi konstatējusi, ka pieteicējas prasījums ir vērsts uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu, proti, prasījums ir par politiski represētās personas statusa piešķiršanu pieteicējai, un ka līdz ar to tiesai ir jāpārbauda, vai attiecībā uz pieteicēju pastāv tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi šāda statusa noteikšanai.

Ņemot vērā Senāta spriedumā šajā lietā atzīto, apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka politiski represētās personas statusa noteikšanai jāpastāv diviem priekšnoteikumiem, ko noteic likums „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem". Pirmkārt, personai jābūt Latvijas, Igaunijas vai Lietuvas pilsonim vai līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušam un pastāvīgi dzīvojušam iedzīvotājam, vai šo personu pēcnācējam, un, otrkārt, personai ir jāatbilst kādam no 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem.

No apgabaltiesas sprieduma izriet, ka tiesa, ņemot vērā Senāta sprieduma argumentus, neapšaubīja to, ka attiecībā uz pieteicēju izpildās pirmais priekšnoteikums, proti, pieteicēja ir Latvijas pilsone. Tāpēc apgabaltiesa atzina, ka tai ir jāpārbauda tikai otrā priekšnoteikuma esamība.

[8.2] Likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 5.panta otrās daļas 1.punkts noteic, ka atbilstība politiski represētās personas statusam apliecināma ar dokumentiem, tostarp Tieslietu ministrijas atzinumu. Tāpēc apgabaltiesa pamatoti ir pārbaudījusi arī lietā esošo Tieslietu ministrijas atzinumu, kurā norādīts, ka pieteicējas iesniegtajos dokumentos minētās ziņas

par represijas faktu nav pietiekamas atzinuma sniegšanai par politiski represētās personas statusa noteikšanu.

[8.3] Apgabaltiesa, atzīstot, ka lietā esošie pierādījumi neapstiprina pieteicējas represijas faktu, ir arī norādījusi, ka pieteicēja var izmantot tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par juridiskā fakta konstatēšanu Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, kura izskatīšanas gaitā tiesa var ņemt vērā arī liecinieku liecības, uz kurām pieteicēja norādījusi savā iesniegumā iestādei.

Šo apgabaltiesas norādi Senāts atzina par nepareizu.

Likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 5.panta otrās daļas 2.punkts noteic, ka politiski represētās personas apliecību izsniedz arī, pamatojoties uz Latvijas Republikas tiesas spriedumu par politiskās represijas fakta konstatēšanu gadījumos, kad Latvijas Valsts arhīvos vai citu valstu arhīvos dokumenti par politiskās represijas faktu nav saglabājušies vai vispār gājuši zudumā.

Līdz 2004.gada 1.februārim, kad Latvijā vēl nebija izveidotas administratīvās tiesas, visus juridiskos faktus, no kuriem bija atkarīga personas mantisko vai nemantisko tiesību, arī publisko tiesību jomā, rašanās, konstatēja vispārējās jurisdikcijas tiesa sevišķās tiesāšanas kārtībā atbilstoši Civilprocesa likumam (*sk. šā likuma 288.-292.pantu*), ja šā fakta konstatēšanai likums neparedzēja citādu kārtību. Uz šādu kārtību norādījusi apgabaltiesa savā spriedumā.

Taču Senāts jau savā praksē ir atzinis, ka, ja lietā konstatējamais fakts attiecas uz publisko tiesību jomu, no 2004.gada 1.februāra ir ievērojama APL noteiktā kārtība (*sk. Senāta 2007.gada 15.marta spriedumu lietā Nr.SKA-172/2007*). Senāts tālāk atkārto minētajā spriedumā ietverto argumentāciju.

APL 184.panta 3.punkts noteic, ka privātpersona var iesniegt administratīvajā tiesā pieteikumu par no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu (turpmāk – konstatēšanas pieteikums), ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu, proti, ar pieteikumu par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu, spēkā esamību vai atzīšanu par prettiesisku vai ar pieteikumu par iestādes faktisko rīcību.

Kā atzīts Senāta praksē (*sk. Senāta 2005.gada 12.aprīļa sprieduma lietā SKA-152/2005 8.punktu un 2006.gada 14.novembra sprieduma lietā SKA-588/2006 5.punktu*), lai persona varētu vērsties administratīvajā tiesā ar konstatēšanas pieteikumu, jāpastāv šādiem priekšnoteikumiem:

1) no ārējā normatīvā akta tieši (*ex lege)* izriet kādas tiesiskās attiecības;
2) šīs attiecības ir publiski tiesiskas;
3) šīs attiecības ir konkrētas;
4) ir neskaidrība par šo tiesisko attiecību pastāvēšanu vai nav skaidrs to saturs;
5) attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Papildu priekšnoteikums izriet no APL 31.panta otrās daļas – personai jāpastāv subjektīvajām tiesībām vai subjektīvajai interesei.

Turklāt Senāta ieskatā konstatēšanas pieteikums ir pieļaujams ne tikai tad, ja ir jākonstatē noteiktu publiski tiesisku attiecību pastāvēšana kopumā vai pastāvēšana ar citu saturu, nekā uzskata kāds no administratīvā procesa dalībniekiem, bet izņēmuma kārtā var tikt konstatēta arī kāda tiesisko attiecību elementa pastāvēšana, piemēram, no tiesiskajām attiecībām izrietoša noteikta tiesība vai pienākums, ja administratīvā procesa dalībnieku starpā par to pastāv strīds (*sal. Vācijas Federālās sociālās tiesas 2004.gada 28.aprīļa spriedums lietā B 5 RJ 33/03 R // http://juris.bundessozialgericht.de*). Būtībā konstatēšanas pieteikums administratīvajā procesā ir līdzīgs pieteikumam par juridiska fakta konstatēšanu civilprocesā (*sk. Eyermann. Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 12.Auflage. Verlag C.H.Beck Munchen 2006, S.290*).

[8.4] Tā kā tiesiskās attiecības, kas ir saistītas ar politiski represētās personas statusa iegūšanu, ir publiski tiesiskas un personas tiesības uz šo statusu tieši izriet no likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem", tad Senāta ieskatā šajā lietā konstatējamās tiesiskās attiecības (par represijas faktu) ir administratīvās, nevis vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē. Atbilstoši APL 103.pantam viens no tiesas uzdevumiem administratīvajā procesā ir noskaidrot, vai tiesību normas dod administratīvā procesa dalībniekam noteiktas tiesības vai uzliek pienākumus.

Tādējādi, ja tiesas rīcībā bija ziņas par pieteicējas norādītiem lieciniekiem, kas varētu apstiprināt pieteicējas represijas faktu, administratīvajai tiesai šie pierādījumi bija pašai jāpārbauda un attiecīgi jāvērtē, vai nav pamats konstatēt šajā lietā nepieciešamo represijas faktu, kas ir priekšnoteikums prasījuma apmierināšanai par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

Līdz ar to šajā lietā, lemjot par prasījumu par administratīvā akta izdošanu, vienlaikus tiesai jāizskata arī konstatēšanas pieteikums. Šāda divu veidu pieteikumu apvienošana, kā Senāts jau iepriekš atzinis (*sk. Senāta 2007.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.SKA-172/2007 15.pnktu*), atsevišķos gadījumos ir pieļaujama, jo tādējādi tiek veicināta privātpersonu tiesību aizsardzība un efektivizēts administratīvais process (*sal. Vācijas Federālās sociālās tiesas 2006.gada 27.jūnija spriedums lietā B 2 U 77/06 B // http://juris.bundessozialgericht.de*).

[8] Tiesas sēdē pieteicēja pieteikumu un apelācijas sūdzību uzturēja.

Sniedza paskaidrojumus par apstākļiem, kādos viņas vecāku ģimene tikusi izvesta no Ukrainas pilsētas Doņeckas1942.gada martā.

Atbildētāja pārstāve pieteikumu un apelācijas sūdzību neatzina.

Tiesas sēdē tika nopratināta lieciniece *D.K.*

Pēc liecību noklausīšanās atbildētāja pārstāve norādīja, ka uzskata pieteikumu par pamatotu.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus un noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība ir pamatota un pieteikums ir apmierināms.

[10] Apgabaltiesa konstatē turpmāk norādītos lietas faktiskos apstākļus.

[10.1] 2004.gada 25.novembra iesniegumā *(lietas 72.lapa)* pieteicēja lūdza viņai izsniegt politiski represētās personas apliecību saskaņā ar likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta ceturtās daļas 2. un 3.punktu, norādot, ka no 1942.gada 1.marta līdz 1945.gada 26.aprīlim kopā ar ģimeni atradusies Vācijā piespiedu darbos.

[10.2] Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcija 2004.gada 29.novembra vēstulē Nr.3-07/IVP-04-1024-ap *(lietas 7.lapa)* pieteicēju informēja, ka atbilstoši likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajai daļai par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji, ja viņi izsūtīti piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā, bet *T.F.* neatbilst minētajiem kritērijiem.

[10.3] Rīgas dome, izvērtējot pieteicējas iesniegtos dokumentus, Tieslietu ministrijas 2005.gada 24.janvāra atzinumu *(lietas 73.lapa)* un Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcijas Politiski represēto personu un nacionālās pretošanās kustības dalībnieku iesniegumu izskatīšanas komisijas 2005.gada 9.februāra aktu Nr.2723 *(lietas 75.-76.lapa)*, 2005.gada 1.martā ar lēmumu Nr.3997 *(lietas 77.lapa)* nolēma nepiešķirt politiski represētās personas statusu *T.F.*.

[10.4] 2005.gada 28.augustā pieteicēja ieguvusi Latvijas Republikas pilsonību naturalizācijas kārtībā.

[10.5] 2005.gada 17.oktobra iesniegumā *(lietas 78.lapa)* pieteicēja lūgusi Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekciju atkārtoti izskatīt viņas līgumu par represētās personas statusa piešķiršanu, jo ir naturalizējusies.

[10.6] Rīgas Vidzemes priekšpilsētas izpilddirekcija 2005.gada 26.oktobra atbildē Nr.3-07/IVP-05-970-ap *(lietas 79.lapa)* norādījusi, ka pieteicējas iesniegtie dokumenti nav pietiekami, norādot uz pieteicējas tiesībām vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par politiskās represijas fakta konstatēšanu.

[11] No pieteikuma izriet, ka tas ir vērsts uz labvēlīga administratīvā akta izdošanu – politiski represētās personas statusa piešķiršanu pieteicējai.

Lai uzdotu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, tiesai ir jāpārbauda, vai tiesību normas piešķir personai tiesības no attiecīgā publisko tiesību subjekta prasīt to labumu, kuru persona ietvērusi savā prasījumā par

labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Ja piemērojamā tiesību norma nosaka noteiktus tiesiskus un faktiskus apstākļus attiecīgā labuma saņemšanai, tiesai jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā attiecīgie apstākļi ir iestājušies *(sk. Senāta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-118/2007 10.punktu)*, proti, jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi. Pamats izdot personai labvēlīgu administratīvo aktu ir tad, ja pastāv visi tā izdošanas priekšnoteikumi *(sk. Senāta 2007.gada 14.marta sprieduma lietā Nr.SKA-84/2007 9.1.punktu)*.

Ievērojot minēto, Administratīvajai apgabaltiesai jāpārbauda, vai pastāv tiesību normās noteiktie priekšnoteikumi pieteicējas prasītā labvēlīga administratīvā akta izdošanai.

[12] Politiski represētās personas statusa noteikšanu nacistiskajā režīmā cietušajiem reglamentē likums „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem".

Saskaņā ar šā likuma 1.pantu par noziedzīgu atzīstama komunistiskā un nacistiskā ideoloģija, komunistiskais un nacistiskais totalitārais režīms un politiskās represijas, ko šie režīmi vērsa pret Latvijas pilsoņiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem par viņu politisko pārliecību vai politisko darbību, par pretošanos totalitārajiem režīmiem, par reliģiskajiem uzskatiem, par rases vai nacionālo piederību, par piederību pie noteiktas sabiedrības šķiras vai sociālā slāņa, par strādāšanu noteiktā profesijā vai par nodarbošanos, kas nebija pretrunā ar Latvijas Republikas likumiem, par laulību vai radniecību ar politiski represēto personu, par palīdzību politiski vajātajām vai represētajām personām.

Minētā likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka par nacistiskā režīma politiski represētām personām atzīstami Latvijas, Igaunijas un Lietuvas pilsoņi un līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušie un pastāvīgi dzīvojušie iedzīvotāji, kā arī šo personu pēcnācēji (izņemot personas, kas iebraukušas Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), ja viņi šā likuma 1.pantā minēto iemeslu dēļ laika posmā no 1941.gada 22.jūnija līdz 1945.gada 8.maijam Latvijas teritorijā vai ārpus tās:

1) nogalināti vai miruši represiju rezultātā;

2) ieslodzīti cietumos, geto, koncentrācijas un labošanas darbu nometnēs;

3) nometināti vai pārvietoti no pastāvīgās dzīvesvietas (izņemot personas, kas tika evakuētas vai pārvietotas no frontes joslām vai karadarbības apdraudētajām teritorijām, bēgļus un kara laikā darba dienestam pakļautās pilngadīgās personas), dzimuši nometinājumā, ja viens no vecākiem vai abi vecāki atradās nometinājumā;

4) izsūtīti piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

2008.gada 10.aprīļā spriedumā šajā lietā Senāts atzina, ka personai atbilstoši minētajai tiesību normai var tikt piešķirts politiski represētās

personas statuss, ja tā atbilst tiesību normā norādītajiem nosacījumiem, proti, pirmkārt, personai jābūt Latvijas, Igaunijas vai Lietuvas pilsonim vai līdz 1940.gada 17.jūnijam Latvijā legāli iebraukušajam un pastāvīgi dzīvojušajam iedzīvotājam, vai arī šo personu pēcnācējam (ar nosacījumu, ka persona nav iebraukusi Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), un, otrkārt, personai ir jāatbilst kādam no likuma 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem.

[13] Pieteicēja Latvijas Republikas pilsonību ieguvusi 2005.gada 28.augustā naturalizācijas kārtībā.

Senāts šajā lietā atzina, ka likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa neparedz ierobežojumu iegūt politiski represētās personas statusu personai, kas Latvijas Republikas pilsonību ieguvusi naturalizācijas kārtībā, un pieteicēja ir uzskatāma par Latvijas pilsoni minētā likuma 4.panta pirmās daļas izpratnē (*Senāta 2008.gada 10.aprīļā sprieduma 11.-15.punkts*).

Saskaņā ar APL 350.panta pirmo daļu tiesību normu interpretācija (tulkojums), kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.

Lietā konstatēts, ka pieteicēja ieguvusi Latvijas Republikas pilsonību naturalizācijas kārtībā 2005.gada 28.augustā. Tādējādi konstatējams, ka attiecībā uz pieteicēju izpildās pirmais likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmajā daļā paredzētais priekšnoteikums politiski represētās personas statusa iegūšanai – pieteicēja ir Latvijas Republikas pilsone.

Līdz ar to apgabaltiesai, vērtējot jautājumu par pieteicējas tiesībām iegūt politiski represētās personas statusu, jāvērtē, vai pieteicēja atbilst kādam no 4.panta pirmās daļas punktos norādītajiem nosacījumiem.

[14] Likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmā daļa noteic, ka Latvijas pilsoņi, kā arī to pēcnācēji (izņemot personas, kas iebraukušas Latvijā saskaņā ar Latvijas un PSRS 1939.gada 5.oktobra Savstarpējās palīdzības paktu), ir atzīstami par nacistiskā režīma politiski represētām personām, ja viņi šā likuma 1.pantā minēto iemeslu dēļ laika posmā no 1941.gada 22.jūnija līdz 1945.gada 8.maijam Latvijas teritorijā vai ārpus tās:

1) nogalināti vai miruši represiju rezultātā;

2) ieslodzīti cietumos, geto, koncentrācijas un labošanas darbu nometnēs;

3) nometināti vai pārvietoti no pastāvīgās dzīvesvietas (izņemot personas, kas tika evakuētas vai pārvietotas no frontes joslām vai karadarbības apdraudētajām teritorijām, bēgļus un kara laikā darba dienestam pakļautās pilngadīgās personas), dzimuši nometinājumā, ja viens no vecākiem vai abi vecāki atradās nometinājumā;

4) izsūtīti piespiedu darbos uz Vāciju nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju laikā.

Ievērojot minēto, apgabaltiesai jāpārbauda, vai pastāv kāds no uzskaitītajiem četriem iespējamiem nosacījumiem, pastāvot kuram pieteicēja var tikt atzīta par nacistiskā režīma politiski represēto personu.

[15] Kā 2009.gada 26.jūnija spriedumā šajā lietā norādījis Senāts, šajā lietā, lemjot par prasījumu par administratīvā akta izdošanu, vienlaikus tiesai jāizskata arī konstatēšanas pieteikums par to, vai šajā lietā konstatējamas publiski tiesiskās attiecības par pieteicējas represijas faktu (sk. [8.4]).

Attiecībā par nacistisko režīmu represijām, kurus izcietusi pieteicēja, apgabaltiesa konstatē sekojošo.

[15.1] Pieteicēja paskaidro, ka viņas vecāku ģimene – tēvs, māte, māsas *D.* un *V.* un pati pieteicēja dzīvoja Ukrainas pilsētā Doņeckā, kur pieteicēja piedzima. No Doņeckas 1942.gada martā visa ģimene norādītajā sastāvā tika pārvesta uz Vāciju. Pašai tolaik bija četri gadi. Visu ģimeni savāca vācu žandarmi, aizdzina uz pilsētas vilcienu stacijas teritoriju, kas bija norobežota ar stiepli, pēc tam iedzina lopu vagonos bez logiem, un veda uz Vāciju. Vācijā sākumā bija kopā ar tēvu un māti ievietota koncentrācijas nometnē, aiz stiepļu žogiem, pie Essenes pilsētas, vēlāk citās nometnēs, kara beigās atradās nometnē pie Brandenburgas pilsētas. Visu laiku atradās vienā nometnē ar māti, māsas atradās citā nometnē, kas bija netālu, aiz stiepļu žoga. Tēvu un māti sūtīja uz spaidu darbiem, tēvs strādājis raktuvēs. Māsas arī bija sūtītas uz darbiem, pati vēl bija maza, viņu uz darbiem nesūtīja, bet no viņas kā no visiem bērniem nometnē nacisti ņēma asinis, izmantoja. Kara beigās no Brandenburgas koncentrācijas nometnes viņu ģimeni atbrīvoja amerikāņu armija, tālāk visa ģimene bija nosūtīta uz filtrācijas nometni pie Brandenburgas, no kurienes brauca atpakaļ uz PSRS, pa ceļam bija slima, un viņu no vilciena izsēdināja Polijā, kur palika ārstēties, pārējā ģimene aizbrauca uz Kaļiņingradu, vēlāk ģimene pārcēlās uz Lietuvu, uz Viļņas pilsētu, kur vēlāk ieradās arī viņa. Vēlāk ģimene pārcēlās uz Latviju.

[15.2] Tiesas sēdē lieciniece *D.K.* liecināja, ka ir pieteicējas māsa. Uz Vāciju tikusi izvesta ar visu ģimeni 1942.gada martā. Ģimene līdz izvešanai dzīvoja Ukrainā, pilsētā Staļino, kuru vēlāk sauca Doņecka. Kara laikā ģimeni kopā ar citiem savāca un izveda vagonos. No pilsētas izveda daudz ģimenes, pārsvarā jauniešus, teica, ka sūtīs uz darbiem Vācijā. Viņu ģimenē bija trīs bērni – pašai izvešanas laikā bija 15 gadi, otrai māsai bija 14 gadi un pieteicējai – jaunākajai māsai bija 4 gadi. Tēvs ar māti arī vēl bija jauni, tēvs bija dzelzceļnieks. Cilvēkus veda uz Vāciju strādāt darbos. Ģimeni ar varu savāca vācieši, aizdzina aiz stieples nožogotā teritorijā, kur bija arī citi cilvēki. Kad viņus savāca un veda uz vagoniem, viņus piespieda doties prom, tas nebija nekādā saistībā ar piedāvāto darbu. Uz vagoniem ar varu dzina vācieši. Pēc tam vagonos veda visus uz Vāciju. Vācijā atradās nometnē, aiz stieplēm. Nometne bija pie Essenes pilsētas, tur ģimeni sadalīja – māte bija ar Tatjanu (pieteicēju), tēvs strādāja šahtā, pati ar masu bija citā nometnē,

blakus tai, kur bija māte ar *T*. Visu laiku tika sūtīta uz darbiem, smagiem un nepatīkamiem, strādāja nometnes teritorijā. Māsa Tatjana darbos netika sūtīta, bija vēl maza, bērns, bija kopā ar māti. Pēc kara, kad visus atbrīvoja, ģimene apvienojās, vēlāk vagonos visus veda atpakaļ uz turieni, no kurienes bija atvesti. Tēvs vēlāk pārcēlās ar ģimeni uz Latviju, kur viņam bija darbs.

[15.3] Lietas materiālos atrodas Ukrainas drošības dienesta Doņeckas apgabala pārvaldes 1999.gada 15.aprīļa izziņa, kurā norādīts, ka no arhīva materiāliem, kuri ir saglabājušies, redzams, ka: *V.A. A.* meita, dzimusi 1926.gadā, kopš 1942.gada 1.marta līdz 1945.gada 26.aprīlīm atradās piespiedu darbos Vācijā (pilsēta nav norādīta), strādāja par apkopēju; *V.D. A.* meita, dzimusi 1925.gadā, kopš 1942.gada 1.marta līdz 1945.gada 26.aprīlīm atradās piespiedu darbos Vācijā, pilsēta nav norādīta, strādāja par apkopēju; citu datu nav, nav datu, ka *D.V.* un *V.V.* Lielā Tēvijas kara laikā būtu izdarījušas noziegumus pret savu dzimteni (*lietas 12.lapa*).

[15.4] Lietas materiālos atrodas Lietuvas Centrālā Valsts Arhīva 1999.gada 17.februāra izziņa Nr.S-4363-25, kurā norādīts, ka Lietuvas PSR Ministru Padomes arhīvu fondā sarakstu lietā atrodas repatriēto PSRS pilsoņu 1945.gada janvāra saraksts, kurā ir norādīti: *K.V., A.V., D.V. A.* m., *V.V. A.* m., *T.V. A.* m. (dzimšanas dati nav norādīti); saraksta ailēs „personas dokumenta Nr., kur un kad izdots" norādīts: „„„п.ф.п.г. Бранденбург, лаг. 226; 20.VIII. 45, л.45" (пересыльно фильтрационный пункт города Бранденбург, лагерь 226 - Brandenburgas pilsētas nosūtīšanas filtrācijas punkts, nometne Nr.226, 20.08.1945.), ailē „pabalsta saņēmēja adrese" pilsēta Staļino, Ukrainas PSR. Atbilstoši arhīva izziņai nepilnīgajos arhīva dokumentos nav citu ziņu par *V.* ģimenes ierašanos no Vācijas Lietuvā (*lietas 11.lapa*).

[15.5] Lietas materiālos atrodas Starptautiskā meklēšanas dienesta 2006.gada 7.septembra izziņas par uzturēšanas, nodarbošanās, apdrošināšanas un apcietinājuma laikiem, no kurām izriet, ka *A.V.*, dzimis */dzimšanas datums/* Staļingradā, dzimtā vieta Staļino, pilsonība Krievijas, Ukrainas, no 1942.gada 3.marta līdz 1.maijam bijis civilstrādnieks (*Zivilarbeiter*) uzņēmumā „Warag", Eisen-und Stahlwerke AG, Hoenlimburga, Izerlonas lauku teritorijā, bet no 1942.gada 5.septembra līdz 1945.gada 31.martam strādājis kā „Ged." vilcējs" un strādnieks kalnraktuvēs Shamrock III/IV Behrenschachte Vannē-Eikelā, dzīvoja Vannē-Eikelā, Hibermaststrasse 19***. Savukārt *V.V.*, dzimusi */dzimšanas datums/*, no 1943.gada 24.septembra līdz 1944.gada 31.maijam bijusi civilstrādniece kalnrūpniecības uzņēmumā Hibernia AG, kalnraktuvēs Shamrock I/II, Vannē-Eikelā, dzīvoja Vannē-Eikelā, Hiberniaststrasse 19***, bet no 1944.gada 1.jūnija līdz 1945.gada 18.aprīlim strādāja kalnrūpniecības uzņēmumā Hibernia AG, Hernā (*lietas 138.-141.lapa*).

[15.6] Apgabaltiesa, izvērtējot pieteicējas paskaidrojumus kopsakarā ar iepriekšminētajiem lietā esošajiem pierādījumiem (informācija no arhīvu dokumentiem kopsakarā ar liecinieces *D.K.* liecībām), atzīst par lietā pierādītu faktu, ka pieteicēja 1942.gadā (kopā ar ģimeni) nacistiskā totalitārā

režīma darbību rezultātā tikusi piespiedu kārtā pārvietota no pastāvīgās dzīvesvietas un nometināta Vācijas teritorijā esošajās nometnēs (kopā ar māti un citiem ģimenes locekļiem, kuri tika nodarbināta spaidu darbos).

Tas, ka pieteicēja un viņas ģimenes locekļi bija repatriēti un atradās nometinājumā Vācijas teritorijā, apliecinās ar Lietuvas iestādes sniegto izziņu no arhīvu materiāliem; tas, ka pieteicējas ģimenes locekļi (māsas *V.* un *D.*) laikā no 1942.gada 1.marta līdz 1945.gada 26.aprīlīm atradās spaidu darbos Vācijā, apliecinās ar Ukrainas iestādes izziņām no arhīvu materiāliem.

Apgabaltiesas ieskatā no lietā esošajām Starptautiskā meklēšanas dienesta 2006.gada 7.septembra izziņām par uzturēšanas, nodarbošanās, apdrošināšanas un apcietinājuma laikiem attiecībā uz A.*V.* un *V.V.* neizriet skaidras ziņas, vai šīs personas atradās apcietinājumā; bet minētās izziņas skaidri norāda, ka *A.V.* un *V.V.* kara laikā bija nodarbināti Vācijas uzņēmumos kalnrūpniecības nozarē, kalna raktuvēs.

Izziņā par *A.V.* norādīts, ka dzimis Staļingradā, dzimtā vieta – Staļino, nodarbošanās – dzelzceļa stacijas priekšnieks; t.i., izziņā norādīta gan dzimšanas vieta Staļingrada (pilsēta Krievijas Eiropas daļas dienvidaustrumos, šobrīd Volgograda, no 1925. līdz 1961.gadam – Staļingrada; *sk., http://lv.wikipedia.org/wiki/Volgograda*), gan arī dzimtā vieta – Staļino (pilsēta Ukrainas austrumos, šobrīd Doņecka, no 1924. līdz 1961.gadam – Staļino; 2.pasaules kara laikā pilsēta tika gandrīz pilnīgi nopostīta, *sk., http://lv.wikipedia.org/wiki/Doņecka*); *A.V.* pilsonība norādīta – Krievijas, Ukrainas. Apgabaltiesas ieskatā minētajā izziņā norādītā personas dzimtā vieta, ar nodarbošanos – dzelzceļa stacijas priekšnieks, kura atšķiras no personas dzimšanas vietas, norāda vietu, kur persona bija dzīvojusi, pirms viņu pārvietoja uz darbiem Vācijas uzņēmumu raktuvēs. Ņemot vērā, ka šī personas pārvietošana notika kara laikā, kurā Vācija karoja ar valsti, kuras pilsonis bijis *A.V.*, ka *A.V.* un *V.V.* iepriekš dzīvoja teritorijā (Ukrainā), kuru kara laikā okupēja nacistiskā Vācija, ka abi kara laikā strādāja Vācijas rūpniecības uzņēmumu kalnraktuvēs, ņemot vērā vēsturiskos apstākļus un citus lietā esošus pierādījumus, kas liecina par to, ka minētās personas tikušas pārvietotas no savas dzīvesvietas ar varu un strādāja spaidu darbos (t.sk., lieciniece liecināja, ka *A.V.*, atrodoties nometinājumā, strādājis raktuvēs), apgabaltiesas ieskatā pierādījumi lietā kopumā norāda uz to, ka *A.V.* un *V.V.* (pieteicējas ģimenes locekļi) Vācijas uzņēmumu kalnraktuvēs bija nosūtīti uz spaidu darbiem.

[16] Ievērojot [15] minēto, apgabaltiesa lietā konstatē faktu, ka pieteicēja 1942.gada 1.martā no savas pastāvīgas dzīvesvietas Ukrainas pilsētā Staļino (šobrīd Doņecka) nacistiskā režīma darbību rezultātā (Vācijas nacistiskā režīma 1942. un 1943.gada akciju par personu izsūtīšanu piespiedu darbos laikā) tika ar varu pārvietota uz Vāciju, kur bija nometināta (ar māti).

No lietā esošajiem pierādījumiem izriet, ka pieteicēja nebija evakuēta un nebija bēglis, jo laikā, kad Vācijas nacistiskā armija okupēja Ukrainas pilsētu Staļino (Doņecku), pieteicēja kopā ar ģimeni atradās savā pastāvīgajā

dzīvesvietā – nebija evakuēta un nebija no savas dzīvesvietas devusies bēgļu gaitās. Minēto apliecina arī par pieteicējas tēvu norādītās ziņas Starptautiskā meklēšanas dienesta izziņā, kur norādīta *A.V.* dzimtā vieta (ne dzimšanas vieta; vieta, kur *A.V.* dzīvoja un strādāja par dzelzceļa stacijas priekšnieku pirms darbiem Vācijas kalnrūpniecības uzņēmumos) - Staļino. Pieteicēja, līdzīgi kā viņas māsas, nebija kara laikā darba dienestam pakļautās pilngadīgās personas – pieteicējai izvešanas laikā 1942.gada 1.martā bija 3 gadi (24.martā palika 4 gadi), *V.V.* bija 15 gadi un *D.V.* 16 gadi.

Ievērojot minētos apstākļus, apgabaltiesa konstatē, ka pieteicēja atbilst likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmās daļas 3.punkta nosacījumiem – ir persona, kura nometināta vai pārvietota no pastāvīgās dzīvesvietas (izņemot personas, kas tika evakuētas vai pārvietotas no frontes joslām vai karadarbības apdraudētajām teritorijām).

Tādējādi apgabaltiesa atzīst, ka šajā lietā konstatējamas publiski tiesiskās attiecības par pieteicējas *T.F.* (pirmslaulības uzvārds – *V.*) nacistiskā režīma represijas faktu.

[17] Ievērojot [13] un [16] konstatēto, ka pieteicēja *T.F.* ir Latvijas Republikas pilsone un ir persona, kura bija pakļauta nacistiskā režīma represijām, apgabaltiesa konstatē, ka lietā pastāv likuma „Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem" 4.panta pirmās daļas 4.punkta priekšnoteikumi pieteicējas *T.F.* atzīšanai par nacistiskā režīma politiski represēto personu.

Tādējādi pieteicējas pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru piešķirt viņai politiski represētās personas statusu, ir pamatots.

[18] Apgabaltiesa secina, ka pirmās instances tiesa nepareizi tulkoja lietā piemērojamās tiesību normas, kas novedis pie nepamatota sprieduma.

[19] Saskaņā ar APL 126.panta pirmo daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Atbildētājam uzliekams pienākums atlīdzināt pieteicējai samaksāto valsts nodevu Ls 10 par pieteikuma (*lietas 3.lapa*) un Ls 5 par apelācijas sūdzības iesniegšanu (*lietas 50.lapa*).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126., 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

T.F. pieteikumu apmierināt.

Konstatēt publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, atzīstot, ka *T.F.* (pirmslaulības uzvārds *V.*, personas kods */personas kods/*) Otrā pasaules kara laikā tika pakļauta nacistiskā režīma politiskajām represijām un ir atzīstama par nacistiskā režīma politiski represēto personu.

Uzlikt Rīgas domei pienākumu 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu, ar kuru piešķirt *T.F.* politiski represētās personas statusu.

Uzlikt par pienākumu Rīgas pilsētas pašvaldībai atlīdzināt *T.F.* samaksāto valsts nodevu Ls 15 apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja	*/paraksts/*	K.Krastiņa
Tiesneses	*/paraksts/*	I.Amona
	/paraksts/	L.Vīnkalna

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās apgabaltiesas tiesnese K.Krastiņa
Rīgā 2009.gada 13.novembrī